

Zajęcia stymulujące sprawność manualną

Rysowanie, lepienie, wycinanie i inne techniki plastyczne wywołują zazwyczaj u dzieci duże zainteresowanie. Większość dzieci chętnie bierze udział w zajęciach manualnych, które są dla nich źródłem radości. Zdolność do tworzenia czegoś własnymi rękami daje dzieciom wiele zadowolenia. Zajęciom plastycznym i praktyczno-technicznym powinna towarzyszyć miła, przyjazna atmosfera, która pozwoli rozbudzić i podtrzymać zainteresowania oraz chęć do pracy, a także będzie kształtować w dzieciach wiarę we własne siły.

Zajęcia plastyczne i praktyczno-techniczne odgrywają w rozwoju dziecka doniosłą rolę. Przyczyniają się do zdobywania pełniejszej i trwalszej wiedzy na temat otaczającego świata, umożliwiają rozwój wyobraźni, spostrzegawczości, krytycznego myślenia, pomysłowości. Rozróżnianie barw, kształtów, określanie stosunków przestrzennych sprawia dzieciom upośledzonym umysłowo szereg trudności, którym można przeciwdziałać w czasie zajęć plastycznych i praktyczno-technicznych. Stanowią one bowiem doskonałą okazję do kształtowania i utrwalania tych umiejętności. Dokonując obserwacji, dziecko opowiada o tym, co widzi, co namalowało, ulepiło itd. Wyraża swą opinię i ocenę oraz słucha słów nauczyciela, opiekuna czy instruktora, dlatego też zajęcia manualne mogą mieć poważny wpływ na rozwój mowy dziecka. Lepienie, wycinanie, malowanie i inne techniki plastyczne ćwiczą sprawność rąk. Metodyka zajęć wymaga, aby dziecko, przechodząc od łatwiejszych technik do trudniejszych, wykonywało coraz bardziej precyzyjne prace. Duża różnorodność technik plastycznych pozwala uczestniczyć w zajęciach wszystkim dzieciom, zarówno tym zupełnie sprawnym, jak również tym, które są niesprawne ruchowo, mają zaburzoną koordynację.

Poprzez ład i porządek w pracowni, dbałość o materiały i narzędzia wykorzystywane w czasie zajęć można uczyć dzieci dobrej organizacji pracy. Należy przyzwyczajać dzieci do pewnych zachowań, które z czasem będą one powtarzały bez przypominania. Powinny dbać o porządek w miejscu pracy: przed przystąpieniem do malowania, lepienia, klejenia, ochronić ławkę ceratą lub papierem; pamiętać o zawijaniu rękawów, gdy jest to konieczne, myciu rąk po ukończeniu pracy; umiejętnie i gospodarnie wykorzystywać materiały (papier kolorowy, bloki, farby...).

Zajęcia plastyczne dają okazję do kontaktów z rówieśnikami. Szereg zajęć plastycznych i praktyczno-technicznych jest dostępnych dzieciom niepełnosprawnym pod warunkiem, że zadania, narzędzia, materiały i miejsce pracy zostaną specjalnie dostosowane do ich możliwości i umiejętności. Czasami bardzo niewielkimi nakładami możemy sprawić, że dzieci niepełnosprawne będą mogły uczestniczyć w dotychczas niedostępnych im zajęciach, poznać nowe techniki plastyczne oraz będą w dużym stopniu w czasie zajęć samodzielne.

Zasady przystosowania zajęć manualnych do możliwości dzieci upośledzonych motorycznie (z zaburzeniami ruchu i koordynacji) opracowała C. B. Mullans (1992). Przedstawiają się one następująco:

1. Podawaj proste, jednoznaczne wskazówki.
2. Dostarczaj zadań dostosowanych do poziomu rozwojowego, a nie wiekowego dziecka, które jednocześnie wyglądałyby na odpowiednie do wieku.
3. Stosuj zadania, które zachęcają do kontaktu wzrokowego i komunikacji słownej.
4. Dostarczaj zadań zachęcających do liczenia, układania, rozróżniania kolorów i stosowania innych umiejętności poznawczych i językowych.
5. Stosuj zadania pobudzające dziecko do mówienia, zadawaj pytania, opowiadaj o tym, co się robi.
6. Wybieraj wskazówki i zadania nie powodujące frustracji, skłaniające dziecko do ukończenia zadania.
7. Zachęcaj dziecko do współdziałania z rówieśnikami.
8. Zachęcaj dziecko do wymieniania się i dzielenia materiałami z innymi.
9. Dla dzieci na wózku używaj tacy lub deski umocowanej do wózka. Deska powinna mieć krawędź, aby materiały nie spadały na podłogę.
10. Użyj taśmy klejącej do przymocowania papieru do blatu, aby dziecko mogło skupić się na samej czynności, a nie na podtrzymywaniu papieru.
11. Użyj pochylego blatu dla dzieci, które wolą patrzeć na wprost, a nie w dół, na powierzchnię stołu.
12. U dzieci z drżeniem rąk przydatne są małe ciężarki, aby zmniejszyć drżenie. Można zrobić mankiet, wypełnić go niewielką ilością (mniej niż 10 dag) piasku, gąbką lub innym materiałem dającym niewielkie obciążenie i przymocować do nadgarstka.
13. Umieść papier lub inne materiały raczej na ścianie niż na stole — dla dzieci potrzebujących więcej przestrzeni pionowej.
14. Jeśli dziecko nie może siedzieć na krześle, umieść je w pozycji leżącej „twarzą w dół”, aby rysowało na podłodze.
15. Jeśli dziecko nie jest w stanie utrzymać pędzla lub innych materiałów, zachęć je do malowania całą dłonią.
16. Wytnij formy z ziemniaka lub gąbki, aby dziecko, które nie może chwycić małego przedmiotu, mogło pochwycić większy i malować. Zamocz te formy w farbie i odbijaj na papierze.
17. Jeśli dziecko nie porusza ręką swobodnie, pomóż mu przez podtrzymywanie jego nadgarstka i przedramienia.

18. Jeśli pędzel, kredka, ołówek, pisak są zbyt cienkie, trudne do utrzymania, wykonaj na nie specjalne nakładki. W tym celu weź kawałek gumowego węża o odpowiedniej średnicy i nałóż na kredkę, pędzel lub ołówek. Do malowania możesz również używać innych dostępnych przedmiotów o dużych uchwytach (np. miękkie szczotki do włosów, pędzle do golenia).

W dalszej części rozdziału zamieszczono propozycje prac plastycznych i praktyczno-technicznych. Niektóre z nich są pomysłem autorki, inne opracowano w oparciu o następującą literaturę:

1. Daszyńska M., *Malarskie techniki dekoracyjne*, WSiP, Warszawa 1992.
2. Daszyńska M., *Techniki graficzne powielane i odbijane*, WSiP, Warszawa 1992.
3. Godec-Schmidt J., *Jak malować, rysować*, „Kalliope”, Warszawa 1992.
4. Klaybor J., *Mozaika ze skorupki*, „Poradnik Domowy” 1992, nr 4.
5. Klaybor J., *Witrażyk*, „Poradnik Domowy” 1992, nr 13.
6. Lewicka J., *100 technik plastycznych*, „Nasza Księgarnia”, Warszawa 1973.
7. Maj M., *Wyczarowane z niczego*, „Wydawnictwo Spółdzielcze”, Warszawa 1990.
8. Marcinkowska K., Michejda-Kowalska K., *Wydzieranki, wycinanki*, WSiP, Warszawa 1993.
9. Misiurska A., *Kalendarz plastyczny w przedszkolu*, WSiP, Warszawa 1993.
10. Wilkes A., *Moja pierwsza książka, co i jak?* Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”, Warszawa 1991.
11. Yoshida M., *Origami*, KAW, Łódź 1989.
12. Zanoni R., *Sztuka origami*, Wydawnictwo „Park”, Bielsko-Biała 1992.
13. Zgrychowa I., Bukowski M., *Chce dziecko chce się bawić*, WSiP, Warszawa 1987.

Proponowane poniżej prace były wykonane przez uczniów klasy specjalnej Szkoły Podstawowej nr 1 w Pcimiu w czasie zajęć szkolnych, które prowadziła autorka.

Prace wykonane przez uczniów sfotografował S. Olszewski.

Masy plastyczne — lepienie

MASA SOLNA

Materiały i przybory: sól, mąka, woda.

Sposób wykonania: Zmieszać taką samą ilość soli co mąki (wagowo — nie objętościowo!). Dolać tyle wody, by uzyskać konsystencję plasteliny. Wody używać jak najmniej, gdyż zbyt duża jej ilość powoduje pękanie prac. Po wyrobieniu ciasto nadaje się do lepienia. Gotowe prace układa się na natłuszczonej folii aluminiowej, wkłada do nagrzanego piekarnika lub prożniaka i wysusza („wypieka”) przez około 40 minut

(zależy to od grubości ciasta, ilości wody i wysokości temperatury). Temperatura nie powinna przekraczać $+150^{\circ}\text{C}$, aby nie przypalić ciasta. Ciasto można wyjmować z piekarnika, gdy będzie twarde jak gips. Prace mogą również schnąć bez wypiekania, ale trwa to kilka dni (zależnie od grubości ciasta). Suche wytwory maluje się akwarelą bądź plakatówką, używając jak najmniej wody, bo ciasto ją szybko chłonie. Malować trzeba zdecydowanie, w miarę możliwości bez nanoszenia poprawek. Po wyschnięciu prace można polakierować bezbarwnym lakierem, ale nie jest to konieczne.

Uwagi: Ponieważ ciasto nie trzyma się dobrze w pozycji pionowej, łatwiej i lepiej jest wykonywać figury płaskie lub niezbyt duże. Wprawdzie można ulepić również lalki, ale wówczas należy to robić na stożku zwiniętym z folii aluminiowej.

MASA PAPIEROWA

Materiały i przybory: rolka papieru toaletowego, mąka pszenna lub żytnia.

Sposób wykonania: Rolkę papieru toaletowego należy podrzeć na drobne kawałki, zalać wodą i zostawić na kilka godzin. Następnie odcedzić wodę, a mokry papier dobrze wycisnąć. Dosypać około 10 dag mąki pszennej lub żytniej, wymieszać i ugniatać ręką do uzyskania spójnej masy. Z tak przygotowanej masy można formować przedmioty. Po wysuszeniu, wykonane prace można malować akwarelą, farbą plakatową lub klejową. Z masy papierowej można wykonywać broszki, korale, medaliony, różne figurki.

Uwagi: Ponieważ przygotowana masa zawiera dużą ilość wody, przedmioty z niej wykonane kurczą się i ulegają po wyschnięciu deformacji. Należy to uwzględnić podczas lepienia i robić przedmioty nieco grubsze.

PTAKI NA GAŁĘZI

Materiały i przybory: masa papierowa, gałąź, farby plakatowe, pędzel.

Sposób wykonania: Wiosną, gdy powracają do nas ptaki z ciepłych krajów, przyglądamy się im, poznajemy ich nazwy. Po przeprowadzonych obserwacjach możemy ulepić ptaki z masy papierowej. Po wyschnięciu malujemy farbami plakatowymi. Z wycieczki do sadu lub parku możemy przynieść suchą gałąź, którą zamocujemy w klasie i umieścimy na niej nasze ptaki. W miarę jak zmienia się przyroda za oknem, mogą również zachodzić zmiany na naszej gałęzi. Z czasem pojawiają się listki wykonane z zielonego papieru lub skrawków materiału, a potem „zakwitną” kwiaty.

Uwagi: Gdy ulepione ptaki nieco podeschną, ale będą jeszcze mokre, należy wbić i przeciągnąć przez nie cienki drut. Przy pomocy tego drutu umocujemy później ptaki na gałęzi.

Fot. 1

FLAKONIKI

Materiały i przybory: słoiczki, masa papierowa, farby plakatowe, pędzel.

Sposób wykonania: Słoik oklejamy dokładnie masą papierową, nadając mu kształt flakonika. Gdy masa wyschnie, można pomalować wazonik farbami plakatowymi.

BROSZKI Z MODELINY

Materiały i przybory: modelina termoutwardzalna, agrałka.

Sposób wykonania: Z modeliny samoutwardzalnej lepimy broszkę. Broszkę mocujemy na agrałce, tak by spełniała swoje przeznaczenie. Wykonaną broszkę należy teraz gotować w wodzie lub wypiekać chwilę w piekarniku, tak by modelina była zupełnie twarda. Broszka może być doskonałym prezentem dla mamy lub babci.

Wydzieranki — wycinanki — naklejanki

ŚRODKI KLEJĄCE

Na zajęciach plastycznych możemy, oprócz kleju zakupionego w sklepie, wykorzystać klej, który wykonamy samodzielnie.

KLAJSTER

Materiały i przybory: mąka żytnia lub pszenna, woda.

Sposób wykonania: Czubatą łyżkę mąki zmieszać z niewielką ilością zimnej wody (jeżeli powstaną grudki, precedzić przez sito). Zagotować pół szklanki wody, a następnie wlać do niej papkę z mąki (ciagle mieszać!). Chwilę gotować, odstawić do ostygnięcia. Klej najlepiej używać, gdy jest świeży. Dlatego lepiej nie robić naraz zbyt dużej ilości. Zbyt gęsty klej łatwo kruszeje, zbyt rzadki przenika przez papier. Wyschnięty nie da się ponownie rozpuścić w wodzie. Należy go przechowywać w zakręconym słoiczku w lodówce. Łatwo go usunąć wilgotną gąbką, kiedy zabrudzi pracę. Schnie powoli. Skleja dobrze papiery cienkie i grube.

KROCHMAL

Materiały i przybory: Mąka ziemniaczana lub ryżowa, woda.

Sposób wykonania: Łyżkę mąki zalać niewielką ilością zimnej wody i delikatnie wymieszać. Następnie do precedzonej papki dodać powoli wrzącą wodę, stale energicznie mieszając. Po ostygnięciu otrzymuje się lepka przezroczystą masę o niebieskim odcieniu. Krochmal skleja słabiej niż klej, ale nie pozostawia plam. Używa się go do przyklejania cienkiego papieru oraz przezroczystego celofanu.

KLEJ Z BIAŁKA JAJA KURZEGO

Materiały i przybory: białko kurze, woda, ocet.

Sposób wykonania: Białko połączyć z małą ilością wody i dokładnie wymieszać. Należy je przechowywać w buteleczce z dodatkiem octu, który chroni przed zepsuciem. Białko skleja papier, sreberka, złotka.

WYDZIERANKA

Materiały i przybory: Do wykonania wydzieranek nadają się papiery kolorowe, jak również papier gazetowy.

Sposób wykonania: Elementy wydarte z kolorowych papierów mają białe brzegi i po naklejeniu ich na ciemne tło uzyskujemy dodatkowy efekt. Dlatego też wydzieranek z kolorowego papieru nie powinno się naklejać na biały papier. Najbardziej przydatnym środkiem klejącym w przypadku wydzieranek jest klej.

Uwagi: Wydzieranka jest techniką szczególnie zalecaną w pracy z młodszymi dziećmi. Pozwala ona rozwijać zręczność palców.

WYDZIERANKA PRZY POMOCY OŁÓWKA

Materiały i przybory: kartka z bloku, papier kolorowy, klej, ołówek.

Sposób wykonania: Na kartce papieru szkicujemy to, co będzie tematem naszej pracy. Ustalamy, jakimi kolorami wypełnimy nasz szkic. Niewielki fragment kartki, na której naniesiony jest projekt, smarujemy klejem. W lewej ręce trzymamy papier kolorowy i przykładamy go do posmarowanego miejsca. Ołówek (długopis, szydełko) trzymamy w prawej ręce i przykładamy go do samego rogu kolorowego papieru, dociskając go do miejsca posmarowanego klejem. Równocześnie lewą ręką pociągamy trzymaną kartkę kolorowego papieru. W wyniku tego zostaje oderwany i przyklejony do białej kartki niewielki fragment kolorowego papieru. W taki sposób wypełniamy całą powierzchnię kartki.

Uwagi: Wydzieranka ta w odróżnieniu od poprzedniej jest przeznaczona dla dzieci nieco starszych. Jest to technika czasochłonna, wymagająca dużo cierpliwości i dokładności.

NAKLEJANKA KULECZKOWA

Materiały i przybory: kartka z bloku, bibuła, klej.

Sposób wykonania: Szkic naniesiony na kartkę wypełniamy kuleczkami utoczonymi z bibuły, przyklejając je klajstrem lub klejem biurowym. W zależności od ustalonego projektu różnicujemy kolor kulek, jak również ich wielkość.

NAKLEJANKA Z LIŚCI

Materiały i przybory: kartka z bloku, farby, liście, klej.

Sposób wykonania: Jesienne, kolorowe liście naklejamy na kartkę papieru w dowolnych układach. Żółte barwy liści najładniej prezentują się na ciemnym tle, szczególnie czarnym.

NAKLEJANKA ZE SŁOMY

Materiały i przybory: kartka z bloku, farby, słoma, nożyczki, klej.

Sposób wykonania: Na kartce papieru w ciemnym kolorze układamy, według ustalonego projektu, rozcięte i przycięte na odpowiednią długość źdźbła słomy. Po ułożeniu fragmentu smarujemy słomę klejem i przyklejamy ją do papieru.

Uwagi: Ponieważ źdźbła słomy nie są podatne na „zawijanie” i swobodne układanie, naklejanka wykonana w ten sposób nie jest „płynna”, lecz charakteryzuje ją linia prosta.

NAKLEJANKA Z RESZTEK WEŁNY

Materiały i przybory: kartka papieru rysunkowego, pisak, resztki kolorowej wełny, nożyczki, klej.

Sposób wykonania: Na kartce rysujemy kontury przedmiotu, rośliny, zwierzątka... drobnymi kawałkami wełny wyklejamy przygotowany rysunek.

MOZAIKA ZE SKORUPEK

Materiały i przybory: kartka z bloku technicznego lub tekturka, skorupki z jajek, klej, pęseta, farby plakatowe, pędzelek.

Sposób wykonania: Na fragment tekturki nakładamy dość grubą warstwę kleju. Na miejsce posmarowane klejem przykładamy większe fragmenty skorupki i dość mocno dociskamy, aby połamały się na mniejsze kawałeczki, które następnie rozsuwamy pęsetą. Chodzi o to, aby między skorupkami utworzyły się niewielkie szczeliny. Czynność powtarzamy aż do wypełnienia całej płaszczyzny. Po przyklejeniu i wyschnięciu skorupki malujemy farbami plakatowymi. Farby наносimy cienkim pędzelkiem.

WYCINANKA ZE SZMATEK

Materiały i przybory: kartka z bloku technicznego lub tektura, różnokolorowe szmatki, nożyczki, klejster.

Sposób wykonania: Ze szmatek wycinamy bez wcześniejszego rysowania całe kształty lub ich części. Układamy je na karton lub tekturę, staramy się zająć całą powierzchnię. Gdy kompozycja jest ułożona, przyklejamy ją klejstem.

WYCINANKA — SERWETKA

Materiały i przybory: papier kolorowy, nożyczki, karton, klej, celofan.

Sposób wykonania: Wycinankę — serwetkę można wykonać na podstawie koła, prostokąta lub kwadratu. Kolorowy papier w wybranym kształcie składamy kilkakrotnie (na połowę i jeszcze na połowę...). Nożyczkami nacinamy ażury uważając, aby nie rozciąć krawędzi, wzdłuż których złożony jest papier. Po rozłożeniu gotową wycinankę naklejamy na biały lub kolorowy karton, a dodatkowo można ją jeszcze po naklejeniu obłożyć celofanem.

WITRAŻ

Materiały i przybory: karton lub cienka tektura, kolorowa bibułka lub kalka techniczna, klej, nożyczki, linijka.

Sposób wykonania: Po ustaleniu wielkości i tematu witrażu rysujemy na kartonie wzdłuż linii brzegowej ramkę szerokości około 1 centymetra. Na ograniczonym ramką polu rysujemy projekt witrażu. Następnie należy „pogrubić” wszystkie linie (narysować drugie równoległe). Linie muszą łączyć całość z ramą, tworzyć powiązaną strukturę. Pola przeznaczone do wycięcia można zakreskować. Ułatwi to wycinanie i pozwoli uniknąć pomyłek. Wycinać należy bardzo

ostrożnie, aby nie przeciąć linii siatki. Uzyskany ażurowy karton malujemy czarną farbą lub tuszem. Gdy farba wyschnie możemy przystąpić do wyklejania pól. Ażurowy karton kładziemy lewą stroną „do góry”. Pod puste pola podkładamy bibułkę w wybranym kolorze, obrysowujemy ołówkiem, wycinamy nożyczkami nieco większą bibułkę i wklejamy we właściwe okienko. Przyklejać należy bardzo starannie. Klej nie może wypłynąć na bibułkę.

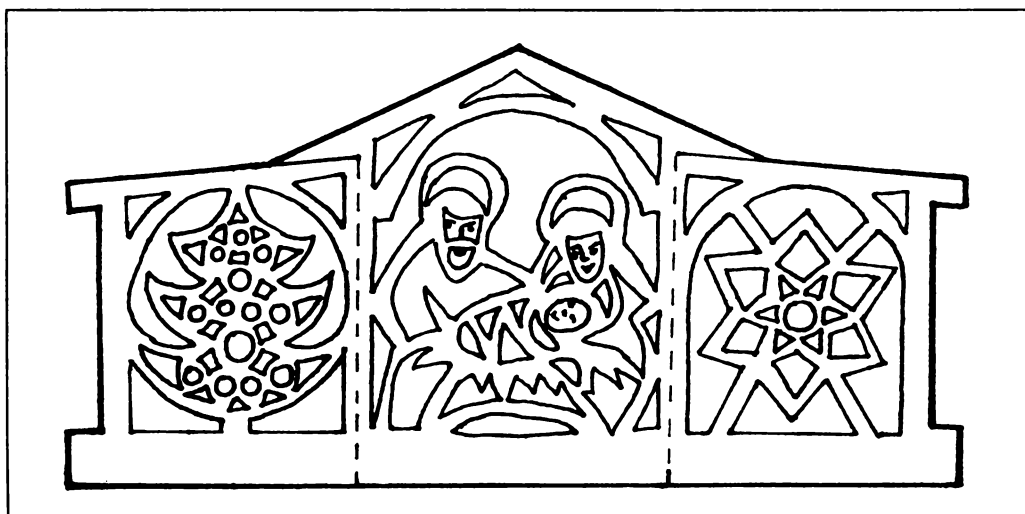
Zamiast bibułki można użyć kalki technicznej. W tym celu przygotowaną czarną siatkę witrażu należy ułożyć na kalce technicznej tej samej wielkości, spiąć je razem spinaczami biurowymi, aby się nie przesunęły. Po zaznaczeniu ołówkiem na kalce konturów wyciętych pól zdjąć siatkę. Następnie pola zamalować farbami plakatowymi lub kredkami. Kolory powinny się stykać w połowie szerokości linii siatki. Na koniec lewą stroną ramki witrażu należy posmarować klejem, ostrożnie ułożyć na pokolorowanej kalce i przykleić.

WITRAŻYK — SZOPKA

Materiały i przybory: karton lub cienka tektura, kolorowa bibułka lub kalka techniczna, klej, nożyczki, linijka.

Sposób wykonania: Przedstawiony na rysunku wzór należy powiększyć do wymaganej wielkości (najlepiej w punkcie wykonującym usługi kserograficzne). Na karton nanieść wzór, wyciąć kontury postaci i elementów. Dalej postępować tak jak przy opisie sposobu wykonania witrażu.

Uwagi: Aby witrażyk postawić, należy nieco zagiąć boczne skrzydła.

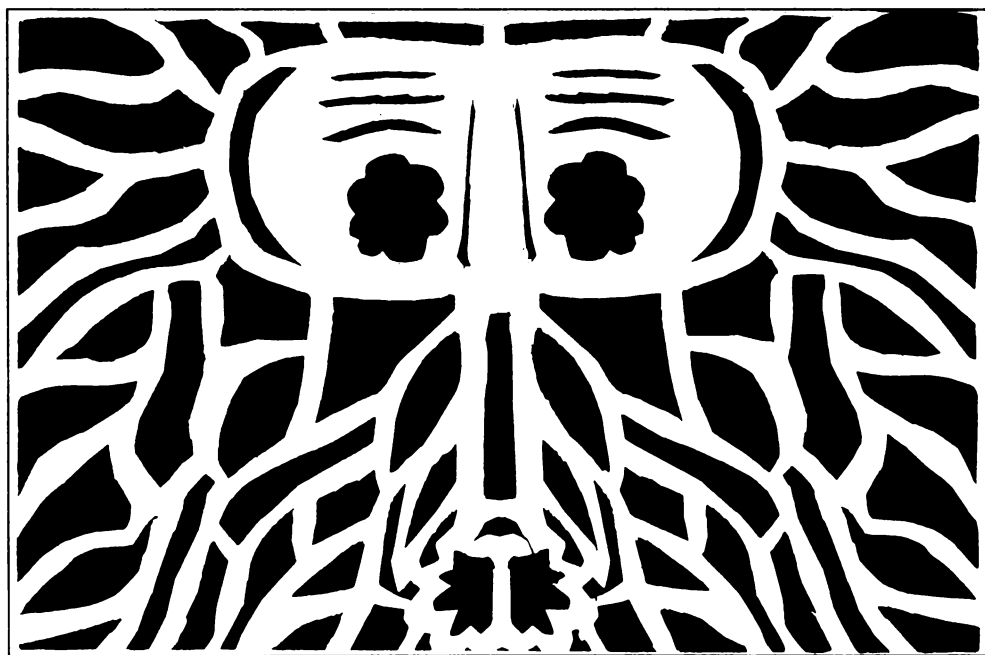

Rys. 1

Materiały i przybory: blok techniczny, nożyczki, klej.

Sposób wykonania: Należy zaprojektować wzór wycinanki, posiadający osi symetrii. Białą kartkę z bloku składamy na pół i wzdłuż trzech zewnętrznych krawędzi rysujemy ramkę około 1,5 cm szerokości. Na złożonej kartce szkicujemy ołówkiem wewnątrz ramki połowę projektu. „Pogrubiamy” szkic, rysując drugie linie. Zaznaczamy ołówkiem elementy przeznaczone do wycięcia. W razie potrzeby dokonujemy poprawek, a następnie wycinamy zaznaczone pola. Otrzymaną „siatkę” odwracamy czystą, białą stroną „do dołu” i smarujemy ostrożnie klejem. Układamy ją na ciemniej (najlepiej czarnej) kartce i przyklejamy.

Uwagi: Technika ta przypomina haft richelieu. Nadaje się dla dzieci starszych.

Fot. 2

Odbijanie — powielanie — stemplowanie

DRUKOWANIE STEMPEM Z PAPIERU

Materiały i przybory: stare gazety, kartka z bloku, farby plakatowe, klejowe lub tusz.

Sposób wykonania: Z kawałka gazety należy uformować zwitek, który będzie stemplem. Zamaczamy go w tuszu, farbie plakatowej lub

klejowej, przyciskamy do przygotowanej kartki papieru i odbijamy w zaplanowanym układzie.

Można wcześniej wykonać na kartce szkic, a następnie „wypełnić” go przy pomocy stempli z papieru.

DRUKOWANIE GĄBKĄ

Materiały i przybory: kawałki gąbek o różnych strukturach, papier rysunkowy, farby plakatowe lub tusz.

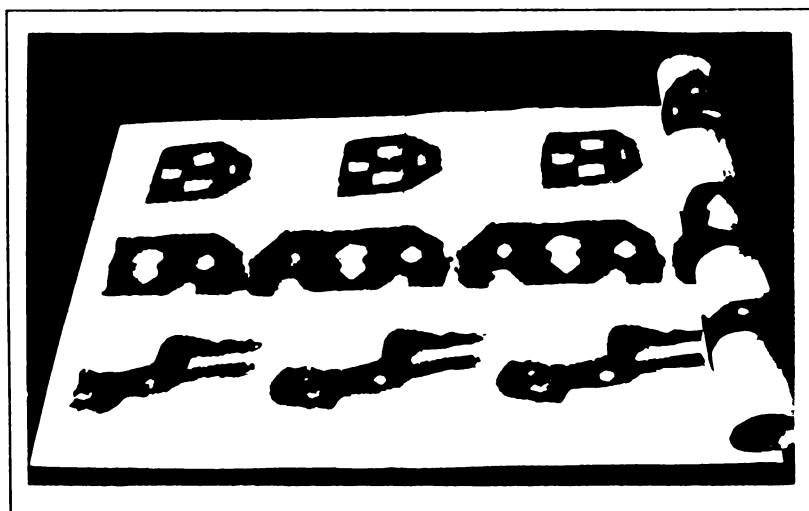
Sposób wykonania: Gąbkę umoczyć w farbie, a następnie odcisnąć ślad na papierze. Poprzez słabsze lub mocniejsze dociskanie gąbki do powierzchni uzyskamy ślady o różnych tonach. Należy wykorzystać gąbki o różnych strukturach (bardziej i mniej porowate, twarde i miękkie). Technika odbijania gąbką może służyć do wykonania prac tematycznych, a także druków użytkowych.

Uwagi: Korzystając z kolorowych tuszów lub farb, musimy użyć do każdej barwy oddzielną gąbkę.

DRUK NA ROLKACH

Materiały i przybory: tekturowe rolki ze środka papieru toaletowego lub ręczników ligninowych, kawałki grubszego materiału (wełna, flanela), papier rysunkowy, farby, pędzel, nożyczki.

Sposób wykonania: Z materiału wycinamy wybrany przedmiot i naklejamy go na tekturową rolkę. Wycięty i naklejony element malujemy farbą. W zależności od własnego projektu można wykorzystać jeden lub wiele kolorów farby. Następnie rolkę kładziemy na kartce papieru i mocno dociskając do podłoża toczymy ją.

Fot. 3.

MONOTYPIA

Materiały i przybory: płyta szklana, farby plakatowe, pędzel, papier odbitkowy.

Sposób wykonania: Na płycie szklanej wykonujemy rysunek farbami. Na wilgotny rysunek kładziemy kartkę czystego papieru i dociskamy go ręką. Następnie papier delikatnie zdejmujemy. Jeżeli farba na szybie jest jeszcze mokra, możemy odbić rysunek po raz drugi.

DRUK STRUKTURALNY TKANIN

Materiały i przybory: płaska miska lub talerz, tusz, nożyczki, papier rysunkowy, ścinki tkanin, makulatura.

Sposób wykonania: Na płaski talerz wlewamy rozcieńczony tusz. Tkaninę przycinamy według zamierzonych kształtów i układamy kompozycję. Możemy układać płasko, ale także marszczyć i drapować. Po zestawieniu kompozycji, pojedyncze jej elementy moczymy w rozwodnionym tuszu, a kiedy dobrze nasiąkną, wyjmujemy, osączamy i układamy na kartce. Nakrywamy papierem odbitkowym, przykrywamy makulaturą i odbijamy, dociskając równo dłonią. Jeśli odbijemy dwie warstwy tkaniny, otrzymamy mocniejszy kolor. Aby uzyskać białą plamę, wycinamy odpowiedni kształt z papieru i przesłaniamy tkaninę.

DRUK STEMPLEM Z ZIEMNIAKA

Materiały i przybory: duży ziemniak, nóż, farby plakatowe, papier rysunkowy.

Sposób wykonania: Umyty ziemniak przecinamy na pół. Na połówce nacinamy kontury wybranego wzoru i wycinamy pozostałą wokół część. Malujemy stempel farbą lub maczamy go w niej. Przyciskamy stempel do papieru i odbijamy.

DRUK LIŚCIOWY

Materiały i przybory: liście, farby plakatowe, pędzel, blok rysunkowy, makulatura.

Sposób wykonania: Liść malujemy farbą plakatową i kładziemy go pomalowaną stroną na kartce z bloku rysunkowego. Nakrywamy kawałkiem bibuły, mocno przyciskamy, pocieramy pięścią. Podnosimy bibułę, a następnie liść. Chcąc zrobić kolejną odbitkę malujemy liść od nowa.

DRUK Z SZABLONU KARTONOWEGO

Materiały i przybory: kawałek kartonu lub tektury, nożyczki, blok rysunkowy, farby, pędzel lub kawałek gąbki.

Sposób wykonania: Na niewielkim kawałku kartonu rysujemy wybrany wzór. Wycinamy narysowany kształt tak, aby nie uszkodzić brzegów kartonu. Po wycięciu otrzymujemy szablon, który przykładamy do papieru rysunkowego. Tak przygotowaną formę należy wypełnić farbą. Farbę można nanieść przy pomocy pędzla lub kawałka gąbki, którą po zamoczeniu w farbie wybranego koloru należy przyłożyć kilkakrotnie do szablonu. Ostrożnie podnosimy szablon i przesuwamy go na inne miejsce.

FROTTAGE

Materiały i przybory: papier rysunkowy, kredka świecowa lub grafit.

Sposób wykonania: Na wybrany przedmiot (moneta, liść, kawałek deski, rzeźbiona kasetka) nakładamy papier. Przytrzymujemy papier i pocieramy kredką świecową trzymaną poziomo lub kawałkiem grafitu. Otrzymamy odbitkę powierzchni położonej pod kartkę.

KALKOGRAF

Materiały i przybory: kalka maszynowa, papier odbitkowy, makulatura, żelazko do prasowania.

Sposób wykonania: Z kalki maszynowej wycinamy dowolny przedmiot lub postać. Na kartce papieru należy położyć wycinankę (stroną kalkującą „do dołu”). Całość nakrywamy makulaturą. Tak przygotowany pakiet przeprasowujemy gorącym żelazkiem. Po zdjęciu kalki uzyskamy gotową odbitkę.

Uwagi: Kalka nie nadaje się do ponownego użycia. Do wykonania kalkografu można wykorzystać kalki, użyte wcześniej w maszynie do pisania.

Rysowanie i malowanie

RYSOWANIE WĘGLEM

Materiały i przybory: papier pakowy, węgiel rysunkowy, utrwalacz (lakier do włosów, mleko).

Sposób wykonania: Przy rysowaniu węgłem można uzyskać kreski o różnych walorach: od jasnoszarej do czarnej, zależnie od stopnia przyciskania węgla do kartki. Początkowo należy rysować bardzo lekko. Niepotrzebne linie dadzą się usunąć skrawkiem suchej flaneli lub kawałkiem świeżego ugniecionego chleba. Węgiel łatwo się ściera i dlatego rysunek należy na koniec utrwalić. Najtańszym środkiem utralającym rysunek węgłem jest przegotowane mleko, które rozpylamy w odległości 30—50 centymetrów od ustawionej pionowo pracy. Należy uważać, aby płyn (utrwalacz) nie ściekał po rysunku. Do utrwalania może posłużyć także lakier do włosów.

KREDKI ŚWIECOWE I FARBY WODNE

Materiały i przybory: kredki świecowe, papier rysunkowy, akwarele, pędzel.

Sposób wykonania: Kredki świecowe i farby wodne nie lubią się łączyć. Rysunek wykonany kredkami świecowymi pomalujemy więc farbami wodnymi. Farba zostanie tylko w miejscach, gdzie papier nie został pokryty kredką świecową.

Uwagi: Zamiast farby wodnej można użyć kolorowego tuszu.

RYSOWANIE ŚWIECĄ

Materiały i przybory: blok rysunkowy, świeca, farby akwarelowe, pędzel.

Sposób wykonania: Na kartce papieru wykonujemy rysunek świecą (najlepiej kolorową). Gdy rysunek jest już gotowy, należy zamalować całą powierzchnię kartki farbą akwarelową. Najlepiej nadają się do tego farby o ciemnych, zdecydowanych kolorach: czarna, brązowa, niebieska.

RYSOWANIE GUMKĄ

Materiały i przybory: Kartka białego lub kolorowego papieru, miękki ołówek, gumka do mazania.

Sposób wykonania: Całą powierzchnię kartki cieniujemy ołówkiem. Papier można też pokolorować proszkiem, uzyskany podczas temperowania ołówka. Proszek wcieramy w papier palcem lub miękką szmatką. Na tak przygotowanym papierze rysujemy gumką do mazania. Gdy gumka się ubrudzi, czyścimy ją, pocierając o drewno lub czysty papier. Rysunek można wykończyć ołówkiem.

MAŁOWANIE NA MOKRYM ZMIĘTYM PAPIERZE

Materiały i przybory: miękki papier rysunkowy, akwarele, pędzel.

Sposób wykonania: Kartkę miękkiego papieru rysunkowego zmoczyć wodą. Mokry papier zgnieść w kulę, a następnie rozprostować go. Gdy papier jest już rozłożony, można go jeszcze zwilżyć wodą i malować wprost (bez szkicowania ołówkiem) akwarelą.

MAŁOWANIE NA GAZIE

Materiały i przybory: papier rysunkowy, gaza, farby plakatowe lub akwarele, pędzel, taśma klejąca.

Sposób wykonania: Przygotować nieco większy kawałek gazy niż kartka z bloku rysunkowego. Kartkę obłożyć gazą i przylepić z tyłu taśmą klejącą, aby nie odpadła. Na tak przygotowanym tle wykonać malunek farbami.

„KLEKSOWE RYSUNKI”

Materiały i przybory: tusz, pędzel, papier rysunkowy, flamastry.

Sposób wykonania: Pędzelkiem lub korkiem od buteleczki kapiemy na papier kilka większych kropli tuszu. Przeginając papier, dmuchając lub rozmazując patykiem, rozlewamy tusz na różne strony. Krople tuszu bardzo ładnie rozlewają się na mokrym papierze. Gdy takie plamy wyschną, wtedy uważnie im się przyjrzymy, a znajdziemy interesujące kształty. Trochę dorysowując, spróbujmy namalować to, co podpowiada nam wyobraźnia: roślinę, zwierzę lub inny niezwykły stwór.

MAŁOWANIE CIENIAMI DO POWIEK

Materiały i przybory: papier rysunkowy, czarna farba lub tusz, cienie do powiek w różnych kolorach.

Sposób wykonania: Na kartce rysujemy czarną farbą lub tuszem wybrany przedmiot, zwierzę... Czarne kontury rysunku wypełniamy cieniami do powiek, nanosząc je i rozcierając palcami.

DRAPANKA

Materiały i przybory: brystol lub blok techniczny, czarny tusz.

Sposób wykonania: Czarnym tuszem zamalowujemy całą powierzchnię kartki. Gdy wyschnie, drapiemy rysunek ostrym patykiem, wykałaczką, nożykiem lub igłą.

SGRAFFITO PASTELOWE

Materiały i przybory: kredki woskowe, czarna farba plakatowa lub tusz, papier rysunkowy.

Sposób wykonania: Całą kartkę papieru należy zamalować kredkami woskowymi w różnych kolorach. Tak przygotowaną kartkę malujemy czarną farbą lub tuszem. Gdy wyschnie, wydrapujemy dowolny rysunek.

RYSOWANIE PATYKIEM NA PODKŁADZIE Z KLEJÓWKI

Materiały i przybory: farba klejowa, blok rysunkowy, pędzel, patyk.

Sposób wykonania: Przed przystąpieniem do malowania należy sporządzić farbę klejową. Przygotowujemy klajster z mąki pszennej lub żytniej. Łyżka mąki na szklanek wody. Mąkę mieszamy z niewielką ilością zimnej wody i wlewamy do gorącej. Farbę malarską w proszku mieszamy z małą ilością klajstru. Następnie powoli dodajemy pozostałą część klajstru. Proporcje farby do klajstru powinny wynosić 1:2.

Uzyskana farba powinna mieć gęstość śmietany. Jeśli jest zbyt gęsta, rozcieńczamy ją wodą. Przygotowaną farbę trzeba zużyć w całości w ciągu dwóch dni. Przechowywana dłużej ulega zepsuciu. Kartkę zamalowujemy farbą klejową. Na mokrym tle wykonujemy rysunek pątykiem lub drugim końcem pędzla. Tło można uzupełnić wzorami wykonanymi grzebieniem.

Uwagi: Ze względu na konieczność rysowania na mokrej jeszcze farbie, należy działać szybko i zdecydowanie.

MOZAIKOWY RYSUNEK

Materiały i przybory: papier rysunkowy, czarny pisak, kolorowe kredki.

Sposób wykonania: Kartkę papieru zgnieść w kulkę, a następnie rozprostować. Linie zgięć pociągnąć czarnym pisakiem. Powstanie siatka różnorodnych, nieregularnych linii. Każde „oczko” otrzymanej siatki pokolorować kredkami.

Uwagi: Nie używać tego samego koloru kredki do wypełniania sąsiednich pól siatki.

MALOWANIE NA FOLII

Materiały i przybory: folia przezroczysta, ramka z listewek lub ze styropianu, farby plakatowe, pędzel.

Sposób wykonania: Z listewek zbijamy ramę dowolnej wielkości. Można również wykorzystać styropianowe ramki, którymi są ochraniające antyramy sprzedawane w sklepach dla artystów. Na przygotowaną ramę naciągamy folię przezroczystą. Może to być rozcięty worek foliowy. Obraz malujemy po „wewnętrznej” stronie folii.

MALOWANIE NA SZKLE

Materiały i przybory: szkło, farby plakatowe, pędzle.

Sposób wykonania: Brzegi szklanej szybki szlifujemy papierem ściernym, aby nie kaleczyły dłoni. Płytkę przecieramy denaturatem. Projekt pracy wykonujemy na kartce i podkładamy pod szybkę. Czarną farbą rysujemy kontury. Gdy farba wyschnie, wypełniamy kontury i ponownie czekamy, aż praca będzie sucha. Na koniec zamalowujemy tło.

Uwagi: Na szkłe w pierwszej kolejności malujemy wszystkie szczegóły. Technika ta zmusza do malowania bez poprawek, a jeśli są one konieczne, należy fragment źle zamalowany zmyć i nanieść od nowa. Malując na odwrocie szkła, nie widzimy efektów pracy, możemy podglądać je, odwracając od czasu do czasu płytkę. Wykonując projekt warto pamiętać, że właściwy obraz będzie odwrócony.

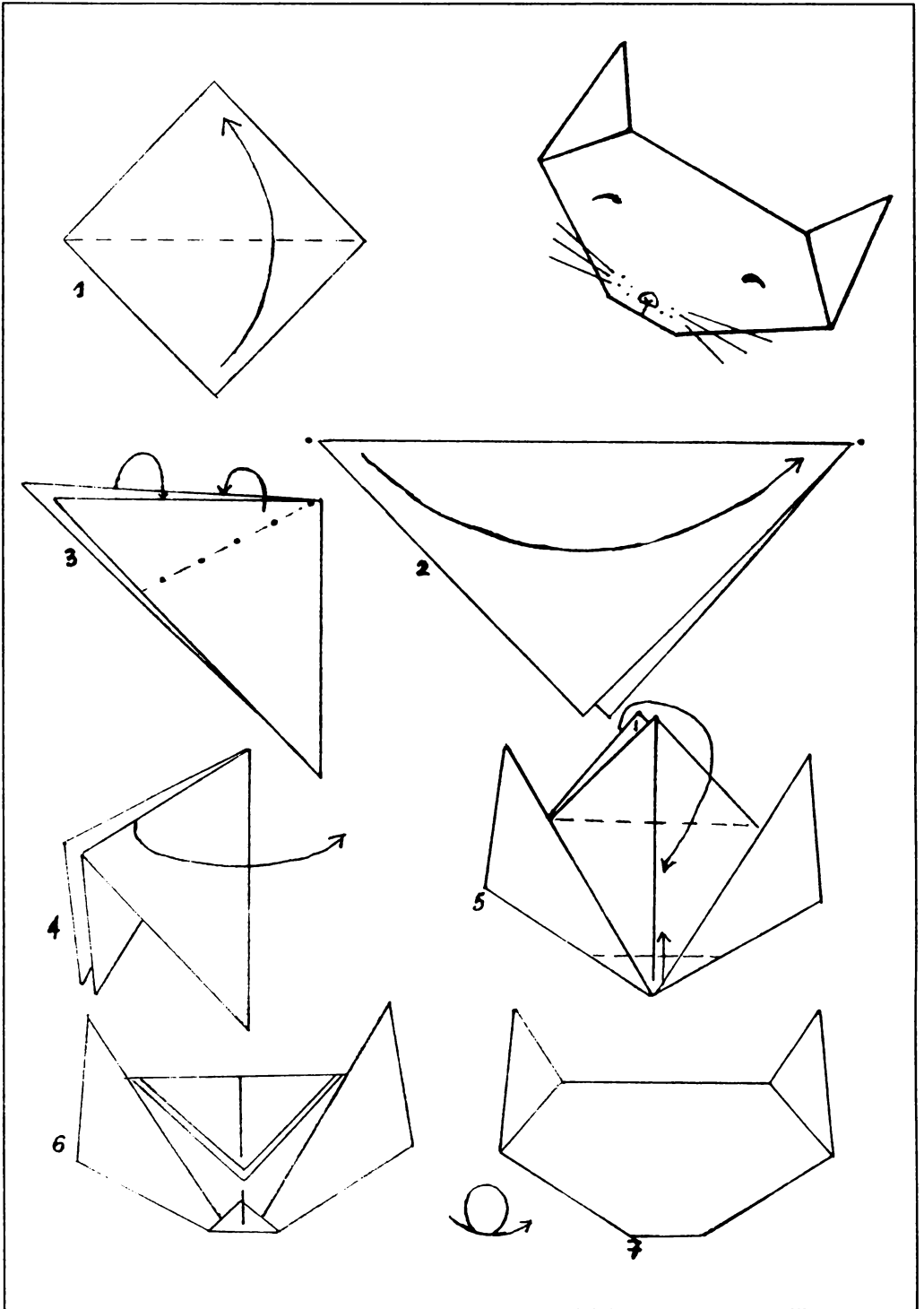
Origami

Origami to stara japońska sztuka, ucząca w jaki sposób ze składanej kartki papieru, bez przecinania jej czy klejenia, wydobyć kształty zwierząt, kwiaty, ozdoby, figury geometryczne itp.

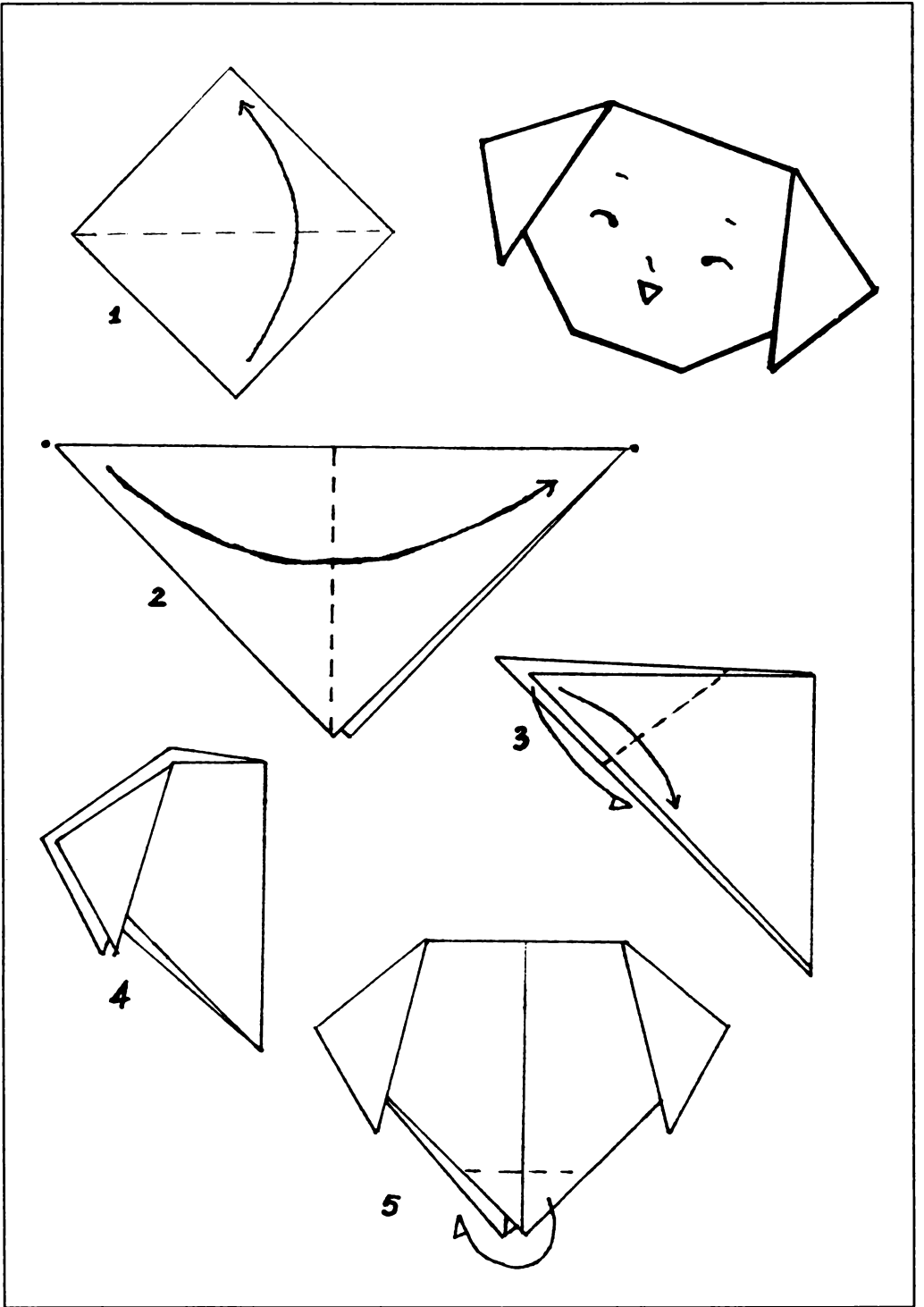
„W Japonii sztuka origami jest bardzo popularna wśród dzieci przedszkolnych i szkolnych. Sztukę tę coraz częściej wykorzystuje się w zajęciach z dziećmi chorymi, upośledzonymi fizycznie i umysłowo. Origami to również doskonała gimnastyka pamięci dla ludzi starych, dotkniętych sklerozą” (M. Yoshida 1989, s. 7).

Za Renzo Zanoni (1993, s. 6) podaję podstawowe reguły origami:

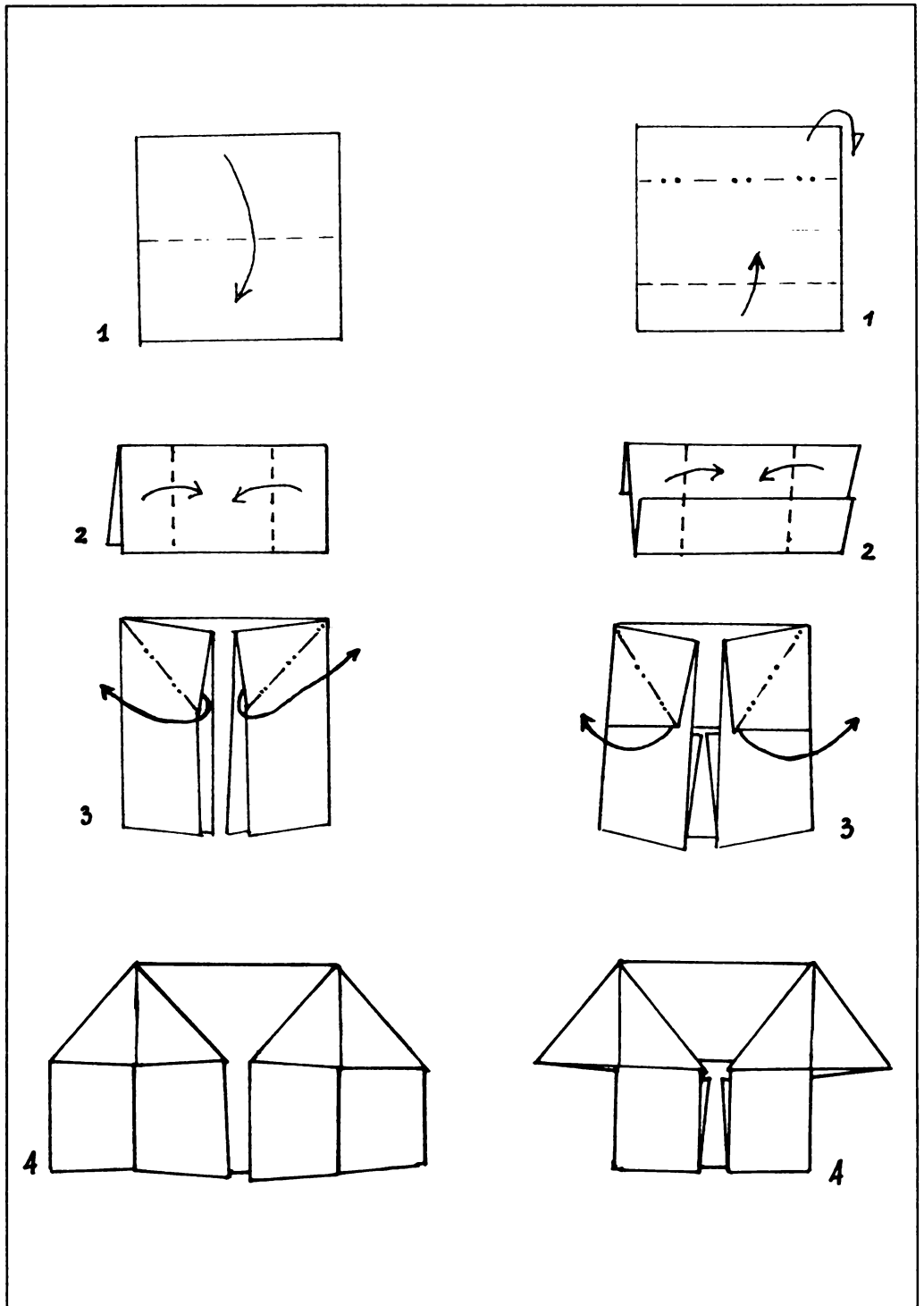
- Większość modeli otrzymuje się z kwadratowej kartki papieru.
- Modele otrzymuje się poprzez składanie kartki papieru bez użycia kleju i nożyczek.
- Kartkę należy zaginać dokładnie, a następnie przejechać wierzchem paznokcia w miejscu zagięcia, aby pozostał wyraźny ślad.
- Trzeba to robić na powierzchni gładkiej i sztywnej.
- Należy uważnie śledzić rysunki objaśniające zagięcia, oznaczone kolejnymi numerami.
- Po każdorazowym zagięciu model powinien być dokładnie ułożony we wskazanej pozycji.
- Podczas wykonywania zagięć przedstawionych na danym rysunku warto zwrócić uwagę na kolejną ilustrację ukazującą rezultat, jaki powinniśmy osiągnąć.
- Bardzo ważny jest wybór papieru: powinien być wytrzymały, niezbyt gruby, podatny na zaginanie. Można używać papieru maszynowego, ozdobnego, przebitkowego, pakunkowego. W niektórych sklepach można kupić papier specjalnie przeznaczony na origami.

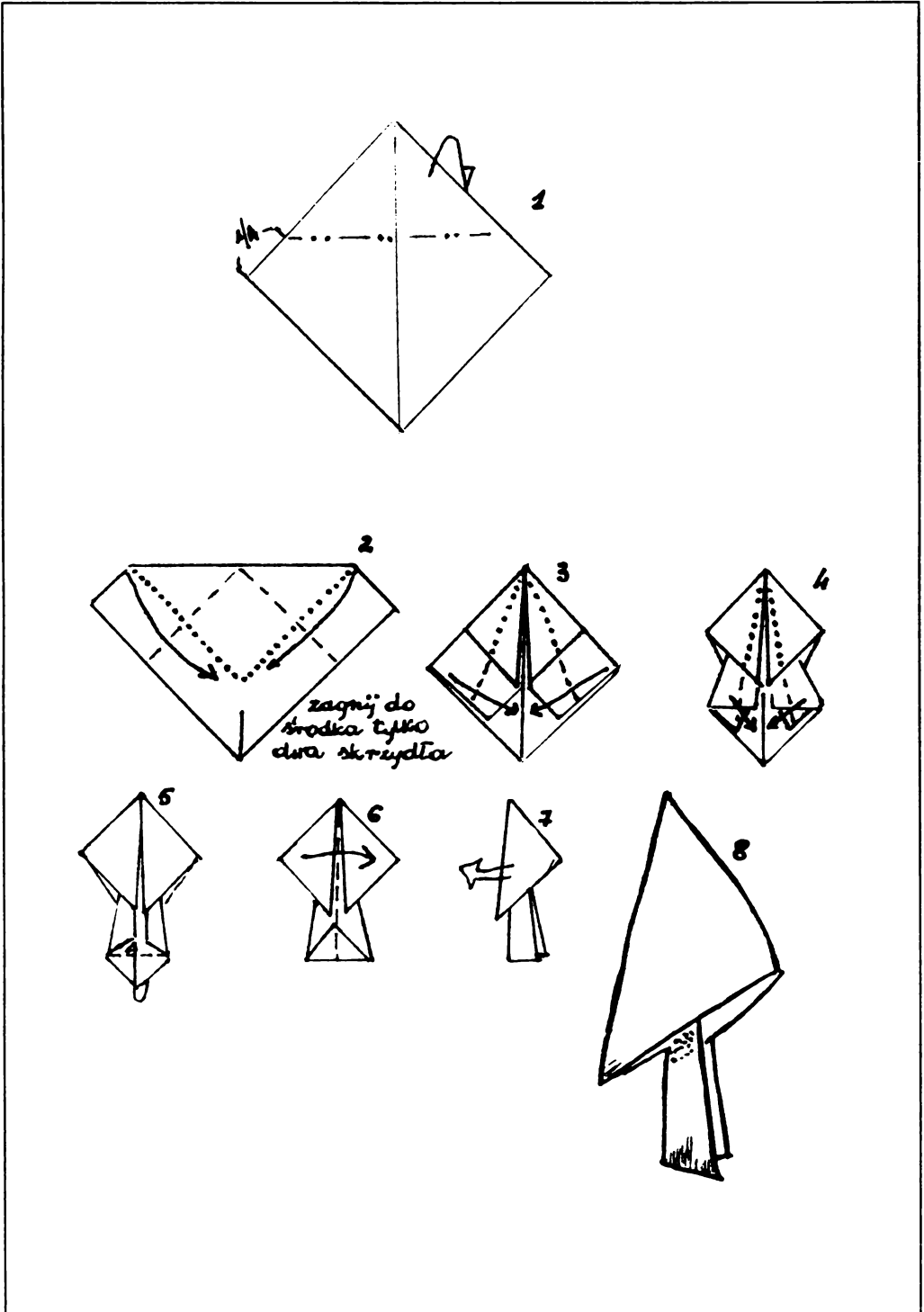
Rys. 2 Głowa kota

Rys. 3. **Głowa psa**

Rys. 4. Domek

Rys. 5. Drzewo

Szycie

PRZYSZYWAMY GUZIKI

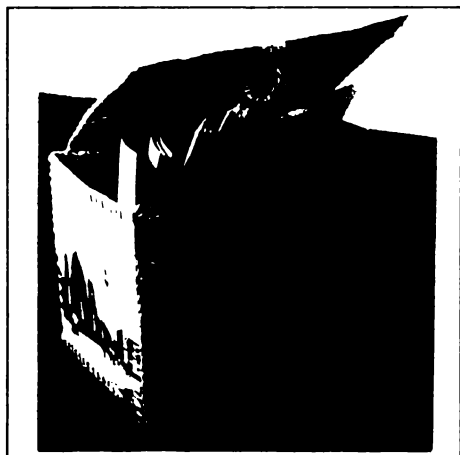
Materiały i przybory: kawałek materiału, guziki, nitka i igła, nożyczki.

Sposób wykonania: Umiejętność przyszywania guzików jest bardzo przydatna, wręcz niezbędna w życiu. Aby nauka przyszywania guzików była czynnością atrakcyjną, możemy wykonać „guzikowe makatki”. Na przygotowanym kawałku materiału ułożymy z guzików dowolny obrazek. Następnie przyszyjemy guziki do materiału.

Uwagi: Należy wykorzystać różne guziki („na stopce”, z dwiema i czterema dziurkami).

PUDEŁKO Z WIDOKÓWEK

Materiały i przybory: 12 widokówek (mogą być zapisane), kordonek lub mulina, igła, nożyczki, klej.

Fot. 4.

Sposób wykonania: Sklejamy po dwie widokówki ze sobą, zapisaną stroną. Użytkaliśmy sześć dwustronnych widokówek. Dwie z nich należy obciąć, tak by uzyskać kwadrat (skracamy tylko bok dłuższy, krótszy pozostawiając bez zmian). Na wszystkich sześciu widokówkach rysujemy ołówkiem ramkę o szerokości 0,5—1 cm, wszystkie widokówki obszywamy wkoło na szerokość narysowanej ramki haftem grzybkowym. Następnie widokówki zszywamy z sobą tak, aby powstało pudełko, zamykane z góry. Górną widokówkę, tworzącą klapę pudełka, należy przyszyć tylko z jednego, dłuższego brzegu. Można z wełny wykonać ozdobny pomponik, który po do-

szyciu do wieczka ułatwi jego otwieranie.

ŻABA

Materiały i przybory: kawałek czerwonego i zielonego materiału, nitka i igła, nożyczki, dwa guziki.

Sposób wykonania: Z zielonego materiału wycinamy dwa identyczne kółka. Zszywamy je ze sobą, zostawiając niewielki otwór. Wypychamy przygotowane kółka skrawkami materiału lub watą. Wycinamy z czerwonego materiału kółko mniejsze od zielonych. Przyszywamy je w miejscu otworu do zielonych zeszytych kółek. Z zielonej wełny lub pasków zielonego materiału należy upleść cztery warkoczyki (nogi żaby). Na koniec przyszywamy żabie guzikowe oczy.

Fot. 5.

LALKI ZE STARYCH RĘKAWIC

Materiały i przybory: rękawica z jednym palcem, resztki wełny, skrawki materiału, guziki.

Sposób wykonania: Po dokonaniu niewielkich przeróbek na rękawicy z jednym palcem powstanie lalka. Naszywamy lalce włosy z wełny, buzię z resztek materiału, oczy z guzików lub koralików, dekorujemy ją według własnych pomysłów.

APLIKACJE

Materiały i przybory: różnokolorowe materiały, igły, nici, kordonki, nożyczki, szpilki.

Sposób wykonania: Na kartce wykonujemy projekt aplikacji i powiększamy go do wymaganych rozmiarów. Poszczególne elementy przerysowujemy na papier, wycinamy, przypinamy szpilkami do materiału w odpowiednim kolorze. Każdą formę odrysowujemy na materiale i wycinamy. Wycięte z tkaniny formy układamy na materiale mającym stanowić tło. Przypinamy je szpilkami, a następnie fastrygujemy. Wszystkie formy przyszyte fastrygą przyszywamy ściegami hafciarskimi. Używamy kolorowych nici, kordonków, muliny, włóczki. Na koniec wyjmujemy fastrygę.

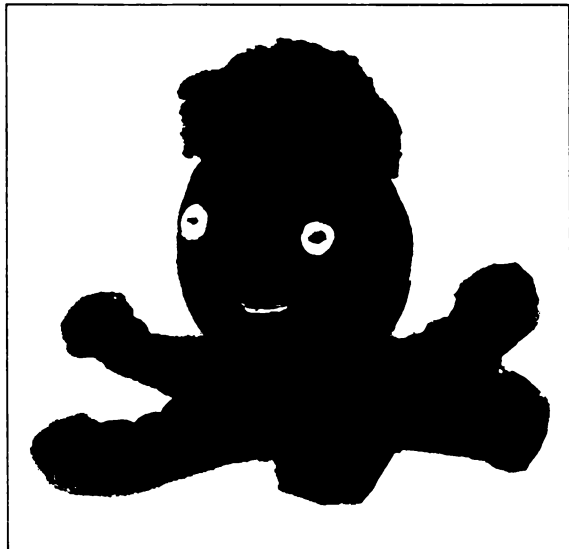
Uwagi: Taki rodzaj aplikacji nadaje się do wykonywania dekoracyjnych poduszek, serwet, makat itp.

Prace ze słomy, sznurka, włóczki i innych materiałów

PAJAC Z WŁÓCZKI

Materiały i przybory: wełna, wata, dwa guziki, nożyczki, igła i nitka.

Sposób wykonania: Na książce nawiń dwadzieścia razy wełnę. Zsuń ją

z książki i zawiąż mocno w połowie. Rozetnij na obydwu końcach. Na jednym końcu zapleć warkocz. Przygotuj w taki sam sposób jeszcze pięć elementów. Wszystkie sześć części złoż razem i zwiąż mocno w miejscu, gdzie wyznaczona została połowa. Z waty lub resztek wełny uformuj kulkę i umieść ją tam, gdzie ma powstać głowa pajaca. Zwiąż włosy na czubku głowy. Czerwoną nitką wyszyj buzię, przszyj guziki w miejsce oczu. Pod szyją zawiąż pajacykowi karkadkę.

Fot. 6.

MAKATKA Z WISKOZY

Materiały i przybory: płótno, różnokolorowa wiskoza, lufka z pisaka lub długopisu, świeczka i zapałki, nożyczki.

Sposób wykonania: Na płótnie rysujemy projekt makatki. Wiskożę należy przeciągnąć przez lufkę. Końcówkę wiskozy nadtapiamy nad płomieniem świecy. Nadtopioną końcówkę szybko przykładamy w odpowiednim miejscu na płótnie, dociskamy mocno lufką i odcinamy nożyczkami. W ten sposób zapełniamy całe płótno, tak aby powstała makatka.

LALKA ZE SŁOMY

Materiały i przybory: piłeczka ping-pong, słoma-patyk długości 8—12 cm, resztki materiału lub bibuła, nożyczki.

Sposób wykonania: Na piłeczce namaluj oczy, usta, nos. Tak przygotowaną piłeczkę umocuj za pomocą małego gwoździka na patyku. Przygotuj dwie wiązki słomy o długości 22 cm i 14 cm. Dłuższą wiązkę ułóż i przywiąż wokół patyka, na którym umocowana jest „głowa”. Następnie

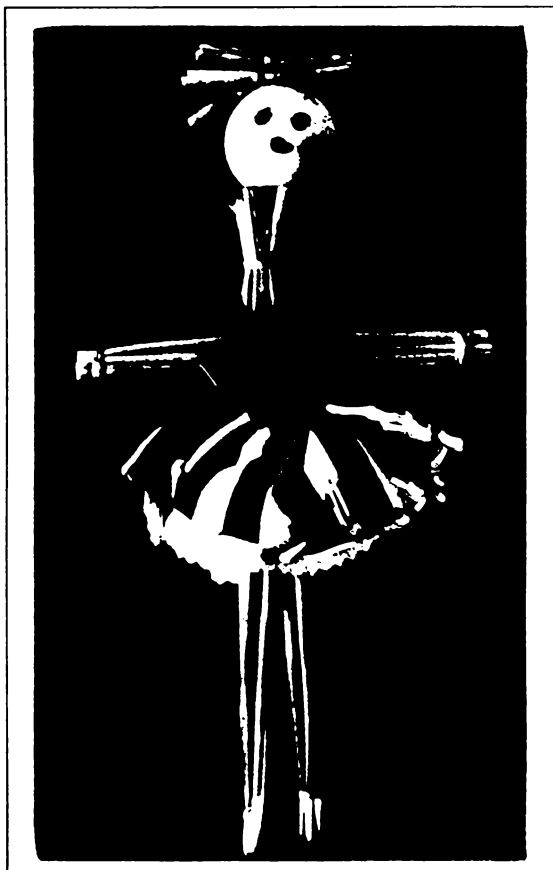
podziel ją na dwie części (powstaną nogi lalki). Krótszą wiązkę zwiąż na obydwu końcach. Przymocuj ją „na krzyż” do wiązki dłuższej, tak aby utworzyła rękę lalki. Z resztek materiału lub bibuły „uszyj” lalce ubranie. Wykonaj lalce włosy ze słomy, możesz je umocować za pomocą małego gwoździka lub mocnego kleju.

Uwagi: Słoma przed użyciem powinna być zanurzona w wodzie, którą można również barwić farbami używanymi do tkanin.

FLAKONIK

Materiały i przybory: stoiczek, sznurek (nie sztuczny!), klej, farby plakatowe, pędzel, lakier bezbarwny.

Sposób wykonania: Sznurkiem okleić dokładnie cały stoik, a następnie pomalować go. Gdy farba wyschnie, można flakon polakierować.

Fot. 7.

Prace z materiałów różnorodnych (techniki kombinowane)

BALWANEK

Materiały i przybory: blok techniczny, wata lub cienki biały filc, skrawki materiału, patyczek, nożyczki, klej.

Sposób wykonania: Narysuj bałwana na kartce z bloku technicznego i wytnij go. Od tak przygotowanego szablonu narysuj na kartkach z bloku siedem razy bałwana, wytnij i złoż na pół. Wyklej wszystkie bałwanki (8 sztuk) wata lub filcem po jednej stronie. Sklejaj bałwanki jeden za drugim (połowa pierwszego do połowy drugiego, drugiego do

Fot. 8.

trzeciego itd.). Z materiału wytnij oczy, usta i przyklej je bałwankowi. Z kartonu zrób czapkę, oklej materiałem lub pomaluj i umieść na głowie bałwanka. Na końcu patyczka dowiąż „wiązkę sznurków”, powstanie miotła, którą przymocuj do bałwanka.

MIKOŁAJ

Materiały i przybory: kartka z bloku technicznego, resztki materiału, kawałek waty lub cienki filc, nożyczki, klej, cyrkiel i ołówek.

Sposób wykonania: Z bloku wytnij koło, usuń jego wycinek. Brzegi koła sklej tak, aby powstał stożek. Oklej go czerwonym materiałem. Z waty lub białego filcu wytnij niezbyt szerokie paski i przyklej jako otok czapki i dół płaszcza. Wytnij z jasnego materiału buzię w kształcie litery „U” i naklej ją w odpowiednim miejscu na stożek. Dolep mikołajowi brode wyciętą z waty lub filcu. Uszyj z materiału worek, wypchaj go skrawkami i doszyj do mikołaja.

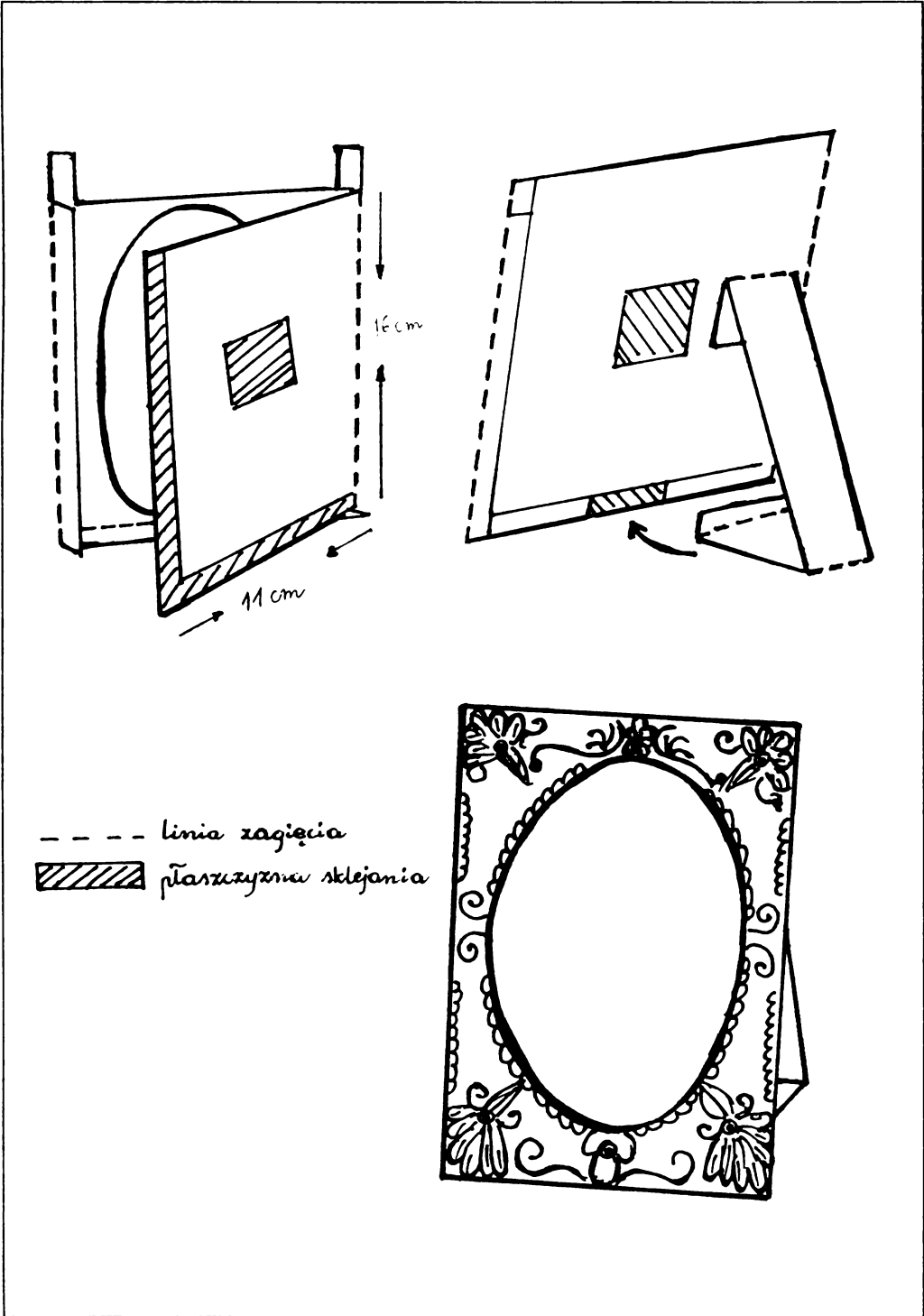
RAMKA NA ZDJĘCIA

Materiały i przybory: karton lub tektura, papier kolorowy, nożyczki, klej.

Sposób wykonania: Na kartonie narysuj siatkę o podanych wymiarach. Wytnij ją, pozaginaj wzdłuż przerywanych linii i posklejaj według rysunku instrukcyjnego. Oklej papierem kolorowym. Wytnij w ramce owalny lub prostokątny otwór na zdjęcie (rozmiary otworu dostosuj do wymiarów zdjęcia). Wytnij z kartonu podstawkę, oklej papierem i przyklej do ramki.

Fot. 9.

Rys. 6

KUKIEŁKI Z KOPERT

Materiały i przybory: szara koperta (taka, w której mieści się dłoń), karton, papier kolorowy, piłeczka z gąbki, kolorowe guziki, cekiny, wełna, folia aluminiowa, spinacze biurowe, nożyczki, klej.

Sposób wykonania: Z kartonu wytnij oczy, uszy, usta, kapelusz, muszkę, szelki i podkoszulek. Elementy te pomaluj farbami lub oklej kolorowym papierem. Rozmieść na kopercie i naklej. Piłeczkę z gąbki rozetnij na pół. Jedną połowę naklej na kopercie jako kłowna (drugą możesz wykorzystać, wykonując robota). Na muszce naklej guziki lub różnokolorowe kółka z papieru. Na oczach naklej cekiny, które będą źrenicami. Z wełny zrób włosy i przypnij do głowy kłowna spinaczami biurowymi.

Sposób wykonania robota: Szarą kopertę oklej folią aluminiową. Z kartonu wytnij dwa prostokąty (uszy robota) i również oklej je folią. Doklej uszy do koperty i ozdób je cekinami. Z kolorowego papieru wytnij prostokąt (buzia) i dwa kwadraty (oczy). Naklej je na kopertę. Pół piłeczki z gąbki naklej jako nos robota. Na naklejonych w miejsce oczu kwadratach przyklej guziki.

KARNAWAŁOWE MASKI

Materiały i przybory: karton, kolorowy filc lub resztki materiału, nożyczki, klej, ołówek, gumka.

Sposób wykonania: Przy pomocy linijki i lusterka zmierz rozstawienie swoich oczu. Zaznacz je punktami na kartonie. Wokół zaznaczonych punktów narysuj oczy, a potem maskę. Wytnij kontur maseczki i oczy. Przyłóż maseczkę do materiału lub filcu, obrysuj i wytnij. Utnij kawałek gumki. Długość gumki powinna być taka, żeby otaczała tył głowy na wysokości uszu. Przewlec gumkę przez dziurki z boku maski, zawiąż na końcach supełki. Posmaruj klejem kartonową maskę i przyklej do niej wyciętą z materiału lub filcu. Otrzymaną maskę możemy modyfikować zmieniając na maski różnych zwierzątek. Z filcu należy wyciąć uszy, oczy, nos lub dziób (w zależności od zwierzątka, które wykonujemy). Niektóre części maski należy dodatkowo usztywnić. W tym celu naklejamy je na karton i wycinamy. Teraz należy skleić wszystkie wycięte elementy maski.

PAPIEROWE TWARZE

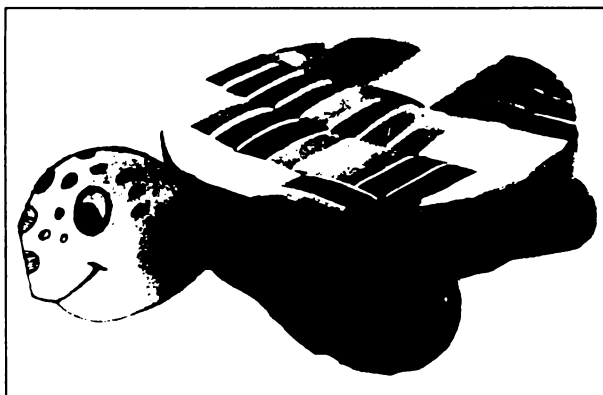
Materiały i przybory: papierowe talerze, papier kolorowy, farby, resztki materiału, nożyczki, klej.

Sposób wykonania: Z jednorazowego talerza możemy wykonać twarz lalki, królowy, pajaca i wiele innych. Talerz należy pomalować farbą. Następnie z materiału lub kolorowego papieru wycinamy oczy, usta,

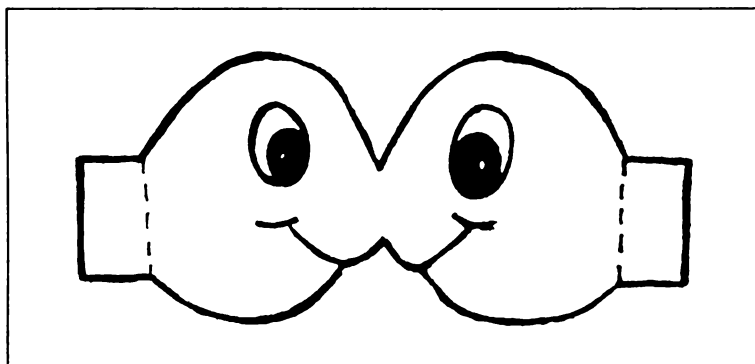
nos, z resztek wełny robimy włosy i przyklejamy do talerza. Wykonujemy jeszcze inne elementy (korona, kapelusz...) w zależności od tego, jaka twarz ma powstać. Z papierowych talerzy możemy również wykonać głowy zwierząt.

ŻÓŁW

Materiały i przybory: okrągłe pudełko po serkach topionych, łupinki z orzechów (4 połówki), blok techniczny, farby, papier kolorowy, nożyczki, klej.

Fot. 10.

Rys. 7.

Sposób wykonania: Pudełko pomaluj farbami lub oklej kolorowym papierem. Łupinki z orzechów przyklej do pudełka, tak aby tworzyły nogi żółwia. Przerysuj głowę żółwia na kartce z bloku. Wytnij ją i pomaluj. Gdy wyschnie, doklej do pudełka — skorupy żółwia.

PAPIEROWE TALERZE

Materiały i przybory: talerz, wazelina, stare gazety, klejster, nożyczki, farby plakatowe, kolorowy papier lub bibuła.

Sposób wykonania: Talerz posmaruj wazeliną i pokryj małymi kawałkami gazety. Całą powierzchnię talerza posmaruj klejstrem i przyklej drugą warstwę ścinków z gazet. Czynność powtórz osiem razy. Po przyklejeniu ośmiu warstw odłóż talerz do wyschnięcia. Do dalszego etapu pracy można przystąpić dopiero wtedy, gdy talerz będzie suchy. Po wyschnięciu oddziel talerz od sklejonych warstw gazet. Wyrównaj nożyczkami brzegi papierowego talerza. Tak przygotowany talerz można pomalować farbami plakatowymi lub wykorzystując technikę wydzieranki okleić go kawałkami kolorowego papieru albo bibuły. Na koniec talerz można polakierować.

BALONOWA GŁOWA

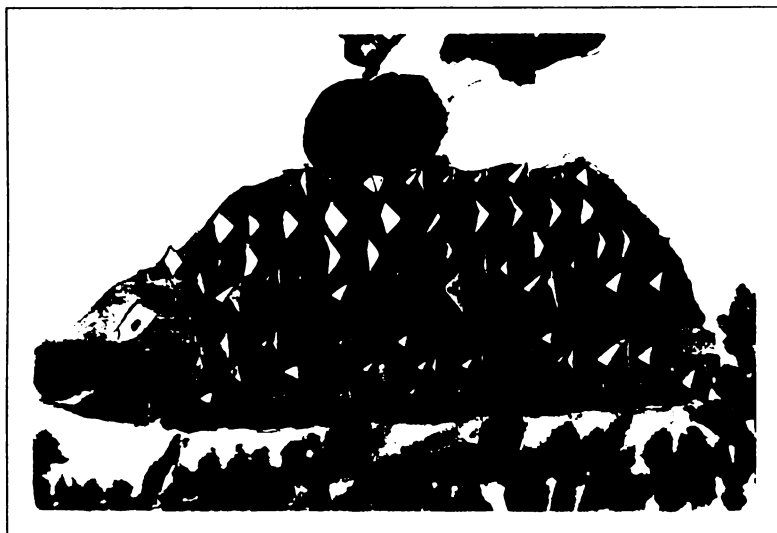
Materiały i przybory: balonik do nadmuchiwania, klejster, pędzel, stare gazety, farby plakatowe, bibuła, klej.

Sposób wykonania: Balonik nadmuchać i mocno zawiązać, tak aby nie uchodziło powietrze. Gazetę podrzeć na drobne kawałki. Powierzchnię balonu posmarować klejstrem i nakładać na nią kawałki gazety. Po nałożeniu jednej warstwy posmarować ją ponownie klejstrem i nałożyć drugą warstwę. Czynność powtórzyć kilka razy. Aby klej, którym posmarujemy balon szybciej schnął, pracę należy rozłożyć na kilka dni. Kiedy klej pomiędzy warstwami papieru wyschnie, można przystąpić do prac dekoracyjnych, które również wykonujemy w kilku etapach. Najpierw cały balon pomalować farbą w wybranym kolorze. Po wyschnięciu namalować oczy, nos i usta. Z bibuły wykonać włosy i przykleić je do „balonowej głowy”. Pracę można zakończyć na tym etapie. Sama głowa będzie ciekawym elementem dekoracyjnym klasy. Jednak może być ona również zachętą do wykonania kukielki pokaznych rozmiarów. W tym celu umieszczamy „balonową głowę” na kijku, a z bibuły lub resztek materiału wykonujemy ubiór dla naszej kukły.

JEŻ

Materiały i przybory: blok techniczny lub rysunkowy, farby, pędzel, nożyczki.

Sposób wykonania: Naszkicuj na kartce z bloku jeża. Kartkę złóż w harmonijkę szerokości około 1 cm. Te składki harmonijki, które pojawiły się na rysunku jeża ponacinaj tak, aby powstały kolce. Rysunek pomaluj farbami. Gdy farby wyschną, poustawiaj pionowo kolce jeża.

Fot. 11.

KUKIELKI Z PUDELEK

Materiały i przybory: pudełka po lekarstwach, zapałkach, herbacie i inne, papier kolorowy, nożyczki, klej.

Sposób wykonania: Ciekawe kukielki można wykonać z różnorodnych pudełek. W zależności od wielkości i kształtu pudełka możemy zrobić ludziki lub wybrane zwierzątko. Pudełko należy okleić papierem kolorowym lub pomalować farbami. Następnie, w zależności od tego co ma powstać, przyklejamy: uszy, ręce, włosy i inne elementy z kolorowego papieru. Po wykonaniu kukielkę osadzamy na patyku.

AKWARIUM BEZ WODY

Materiały i przybory: tekturowe pudełko, celofan, karton, papier kolorowy, staniol, nożyczki, klej, farby plakatowe.

Sposób wykonania: W zależności od tego, jak duże chcemy mieć akwarium, przygotowujemy odpowiednie pudełko. Na pięciu ścianach pudełka (pomijamy stronę dolną) rysujemy wzdłuż linii brzegowej ramkę. Szerokość ramki ustalamy odpowiednio do wielkości pudełka. Poła wewnątrz ramki wycinamy. Otrzymaliśmy kartonowy szkielet akwarium, który teraz malujemy farbą wybranego koloru. W czasie gdy farba schnie możemy wyciąć z kartonu ryby. Malujemy je farbami, wyklejamy papierem kolorowym lub staniolem. W szkielet akwarium „wstawiamy szyby” przycięte z celofanu. Dno akwarium wysypujemy piaskiem, układamy ładne kamyczki i muszelki. Możemy też włożyć w piasek suche rośliny. Pomiedzy bocznymi ściankami akwarium rozciągamy nitki, do których przywiązujemy ryby.

PISANKI

Materiały i przybory: wydmuszki, kolorowa bibuła, farby, pędzel, wełna, kredki świecowe, świeca i zapałki, dziurkacz, papier kolorowy, cekiny, klej.

Istnieje bardzo wiele sposobów wykonania pisanek. Oto kilka z nich.

Sposób 1. Wydmuszki posmaruj klejem i oklej bibułą. Gdy klej wyschnie, pomaluj je lakierem bezbarwnym (może być do paznokci).

Sposób 2. Podziurkuj kolorowy papier dziurkaczem. Oklej wydmuszkę małutkimi kółeczkami uzyskanymi w czasie dziurkowania papieru.

Sposób 3. Oklej wydmuszkę kolorowymi cekinami. Musisz użyć mocnego kleju.

Sposób 4. Końcówkę kredki woskowej nadtop w płomieniu świecy. Rozgrzaną kredkę przyłóż do wydmuszki i lekko dociśnij. Postępuj tak do chwili, aż pokryjesz roztopioną kredką całą powierzchnię wydmuszki. Uważaj, aby rozgrzana kredka nie oparzyła cię.

Sposób 5. Z wydmuszek możesz zrobić wesołe ludziki. Namaluj na wydmuszkach oczy, buzię, nos. Z wełny zrób włosy, które dolepisz do skorupki. Aby ludziki się nie przewracały, możesz zrobić podstawki z płaskich guzików, do których mocnym klejem przylepisz wydmuszki.

MALOWANE KAMIENIE

Materiały i przybory: kamienie, farby plakatowe, pędzel, lakier bezbarwny.

Sposób wykonania: Dzieci, będąc nad rzeką, chętnie wyszukują kamienie o ciekawych kształtach. Przyniesione z wycieczki kamienie można dodatkowo ozdobić, malując je farbami plakatowymi. Często kształt kamienia podpowiada, jak go pomalować. Gdy farba wyschnie, pomalowane kamienie można dodatkowo polakierować.

Fot. 12.

IKEBANA ZE SŁONECZNIKA

Materiały i przyrządy: pusty słonecznik po wyłuskaniu pestek, gałązki o ciekawych kształtach, suszone kwiaty i trawy, grona jarzębiny.

Sposób wykonania: Tarcza pustego słonecznika posłuży jako podstawka do wykonania kompozycji kwiatowej (ikebany). Następnie wybieramy rośliny, z których zrobimy kompozycję. Kompozycja powinna być ułożona w taki sposób, by można ją oglądać ze wszystkich stron. Każda użyta roślina musi być widoczna, jedna nie może zasłaniać drugiej.

Uwagi: Jeżeli do kompozycji użyjemy suchych liści, należy je wcześniej uprasować gorącym żelazkiem przez gazetę, gdyż ułożone bez prasowania będą się zwijały.

RUCHOMA MYSZKA

Materiały i przybory: spinacz do bielizny, tektura lub karton, skrawki materiału lub papier kolorowy, resztki wełny, klej, nożyczki.

Sposób wykonania: Na kartonie narysuj kształt myszki i wytnij go w dwóch egzemplarzach. Wycięte kształty oklej materiałem lub kolorowym papierem. Na jednej części doklej uszy i oczy oraz ogonek i włosy z wełny. Naklej na spinaczu do bielizny dwie części myszki: grzbiet i podbrzusze.

BIEDRONKA

Materiały i przybory: jajko, gips, farby plakatowe, pędzel.

Sposób wykonania: Jajko ugotować na twardo, rozciąć wzdłuż ostrym nożem tak, by nie uszkodzić skorupki. Jajko delikatnie wyjąć ze skorupki. Skorupki umyć i wysuszyć. Rozrobić gips z niewielką ilością wody i wlać go do skorupki. Gdy gips zastygnie skorupki odwrócić wypukłą stroną „do góry”. Farbami plakatowymi namalować grzbiet biedronki (czarne kropki na czerwonym tle). Gdy farba wyschnie można biedronkę polakierować.

OZDOBNE KAFELKI

Materiały i przybory: suche rośliny (trawy, wrzos, gałązki, liście, małe szyszki itp.), pudełko (po czekoladkach, po margarynie lub inne), wazelina kosmetyczna, gips, farby plakatowe lub klejowe, lakier bezbarwny.

Sposób wykonania: Na kartce papieru ułożyć kompozycję z roślin. Pudełko posmarować w środku wazeliną. Gips rozrobić z wodą (gęstość śmietany) i łyżką nałożyć do pudełka. W gipsie zrobić patyczkiem otwór do zawieszenia. Na mokrym gipsie ułożyć rośliny według przygotowanego wzoru, lekko wciskając je w gips i odłożyć do wyschnięcia. Po wyjęciu z formy pomalować tło farbą plakatową lub klejową. Po dokładnym wyschnięciu całość pomalować bezbarwnym lakierem. Przez otwór przeciągnąć sznureczek i powiesić na ścianie.

LITERATURA ZALECANA

1. Bartosiński J. (opr.), *Technika w klasach I-III, przykłady prac*. „Tech”, Kielce 1993
2. Bröcker W., Jaszczur Z., Kuś J., *Praca-technika. Poradnik dla nauczycieli szkoły specjalnej*, WSIP, Warszawa 1986
3. Dart A., *Przedstawiamy świat... Miękkie zabawki*, Wydawnictwo Kluszczyński, Kraków 1994
4. Daszyńska M., *Malarskie techniki dekoracyjne*, WSIP, Warszawa 1992
5. Daszyńska M., *Papieroplastyka*. WSIP, Warszawa 1994
6. Daszyńska M., *Techniki graficzne powielane i odbijane*, WSIP, Warszawa 1992.
7. Godec-Schmidt J., *Jak malować, rysować*, „Kalliope”, Warszawa 1992
8. Gürtzig I., *Co można zrobić z drewna, kamienia, muszelek i innych tworów natury*, Der Kinderbuchverlag, Berlin 1989
9. Klaybor J., *Mozaika ze skorupki*, „Poradnik Domowy” 1992, nr 4
10. Klaybor J., *Witrażyk*, „Poradnik Domowy” 1993, nr 13
11. Kowalczyk H., *100 zabawek pod choinkę*, „Pomorze”, Bydgoszcz 1987
12. Kownacka M., *Razem ze słonkiem. Lato*, MAW, Warszawa 1986
13. Kownacka M., *Razem ze słonkiem. Przedwiośnie*, MAW, Warszawa 1986
14. Kownacka M., *Razem ze słonkiem. Szaruga jesienna*, MAW, Warszawa 1986
15. Kownacka M., *Razem ze słonkiem. Wiosna*, MAW, Warszawa 1986
16. Kownacka M., *Razem ze słonkiem. Zima*, MAW, Warszawa 1986
17. Kownacka M., *Razem ze słonkiem. Złota jesiń*, MAW, Warszawa 1986.
18. Lewicka J., *100 technik plastycznych*, NK, Warszawa 1973
19. Lewicka J., Czajkowski S., *Zajęcia plastyczne w klasach V-VIII*, NK, Warszawa 1966
20. Lewicka J., Czajkowski S., *Zajęcia plastyczne z dziećmi klas początkowych*, NK, Warszawa 1971
21. Lowenfeld V., Brittain Lambert W., *Twórczość a rozwój umysłowy dziecka*, PWN, Warszawa 1977
22. Lubkowska K., Zgrychowa I., *Zrobimy to sami*, WSIP, Warszawa 1987
23. Maj M., *Wyczarowane z niczego*. Wydawnictwo Spółdzielcze, Warszawa 1990
24. Makarenko O., *Baśniowy świat zabawek*, „Wesełka”, Kijów 1989
25. Marcinkowska K., Michejda-Kowalska K., *Barwne fantazje*, WSIP, Warszawa 1993
26. Marcinkowska K., Michejda-Kowalska K., *Wydzieranki, wycinanki*, WSIP, Warszawa 1993
27. Michejda-Kowalska K., *O dziecięcej wyobraźni plastycznej*, WSIP, Warszawa 1987

28. Misiurska A. *Kalendarz plastyczny w przedszkolu*, WSIP, Warszawa 1993
29. Mullans C.B., *Przystosowanie zajęć plastycznych dla dzieci o specjalnych potrzebach*, Sympozjum pediatryczno-rehabilitacyjne, Radziszów 1992
30. Ostrowski S., *Malowanie akwarelą*, WSIP, Warszawa 1993.
31. Owen Ch., *Przedstawiamy świat... Papierowe fantazje*, Wydawnictwo Kluszczyński, Kraków 1994
32. Owen Ch., *Przedstawiamy świat... Papierowe kwiaty*, Wydawnictwo Kluszczyński, Kraków 1994
33. Parnowska-Kwiatowska M., *Zajęcia artystyczno-techniczne w przedszkolu*, PZWS, Warszawa 1959
34. Patzerowa M., *Zrobimy samą*, NK, Warszawa 1961
35. Pierce M., *Malowanie wycinanki czyli jak się nie nudzić*, Polski Dom Wydawniczy, Warszawa 1992
36. Poniecka-Piekutowska A., *Wakacje ze sztuką*, „Horyzonty”, Warszawa 1975
37. Solga K., *Malujemy*, „Park”, Bielsko-Biała 1994
38. Töpelmann A., *Ozdoby choinkowe*, Der Kinderbuchverlag, Berlin 1989
39. Wlech A., Wlech Z., *Poradnik dla wychowawców świetlic szkolnych*, WSIP, Warszawa 1986
40. Wilczkova M., *Wspólnie odkrywamy świat*, NK, Warszawa 1979
41. Wilkes A., *Moja pierwsza książka, co to jak?* BGW, Warszawa 1991
42. Wojciechowski P., *Czarodzieje pachną klejem*, KAW, Warszawa 1976
43. Yoshida M., *Origami*, KAW, Łódź 1989
44. Yoshida M., *Origami*, KAW, Łódź 1990
45. Zanon R., *Sztuka origami*, „Park”, Bielsko-Biała 1992
46. Zanon R., *Zoorigami*, „Park”, Bielsko-Biała 1993
47. Zgrychowa I., Bukowski M., *Chore dziecko chce się bawić*, WSIP, Warszawa 1987
48. Zgrychowa I. (opr.), *Majsterklepka*, Centralna Składnica Harcerska, Warszawa 1958